

Minisztériumi állásfoglalás egyed könyvtári szolgáltatások térítési díjairól

Látókö

A könyvtárak fenntartása és fejlesztése, állományuk gyarapítása, megőrzése, feltárása, valamint a lakossági alapszolgáltatások biztosítása állami költségvetési feladat, mert társadalmi érdek a múlt értékeinek, a természet és társadalom fejlődését reprezentáló dokumentumoknak a gyűjtése, megőrzése; a tudományt, oktatást, termelést és közművelődést szolgáló információk közvetítése. A lakossági hozzájárulás bevezetése, illetve fokozása a könyvtárak működésében és szolgáltatásaik igénybevétele során hosszú távon sem lehet reális célkitűzés, mert ez jelentős rétegek kulturálódási lehetőségeit veszélyeztetné. Az 1976. évi 15. számú törvényerejű rendeletben meghatározott könyvtári alapszolgáltatások (a könyvtári anyag helybeni használata és arra rendelt részének kölcsönzése; könyvtárközi kölcsönzés eredetiben, a megkeresett könyvtár saját állományából; tájékoztatás a könyvtári rendszerről) ingyenességét ezért fenn kell tartani.

Az állami költségvetés mellett – hangsúlyozottan csak kiegészítő forrásként – célszerű bevezetni az egyéni és társadalmi alapítványokat, a közérdekű kötelezettségvállalás és hagyatékozás rendszerét.

A könyvtárak fejlesztése és a könyvtárosok anyagi érdekeltiségének érvényesítése indokolttá teszi, hogy egyes könyvtári szolgáltatásokat térítési díj fejében is forgalmazhassanak a könyvtárak. Az így képződő bevételek az állami költségvetés mellett szintén csak kiegészítő forrásként vehetők számításba. A bevételek alapja állami és intézményi megbízás, vállalati (intézményi) és egyéni megrendelés, valamint a szerződéses munka és a könyvtárosi kollektívák vállalkozása lehet. A térítési díj fejében előállítható szolgáltatások, illetve produktumok fő típusai (a kategóriák nem tartalmazzák a könyvtári tvr. 7. paragrafus a) d) pontjában nem szereplő kiegészítő és mellék munkákat): a) *Bibliográfiai szolgáltatások*: tarta-

lomjegyzék-másolat, current contents; regisztratív bibliográfia (a térítési díj szempontjából specifikálva időhatárok, a feldolgozott dokumentumok típusai és nyelve szerint); annotált, referált bibliográfia (a térítési díj szempontjából specifikálva időhatárok, a feldolgozott dokumentumok típusai és nyelve szerint); tömörítvény, témadokumentáció; szemletanulmány. b) *Felhasználóra orientált szolgáltatások*: a könyvtár saját állományából végzett témafigyelés; több könyvtár állományára alapozó témafigyelés; számítógépes adatbázisból nyert SDI (a térítési díj alapja az adatbázis használati díja, az egyedi profilszerkesztés és a profil kipróbálásának díja külön felszámítható); irodalomkutatás (katalógus vagy bibliográfia alapján – a térítési díj szempontjából itt is specifikálva a feldolgozott anyag nyelve és az információszolgáltatás szintje szerint, a katalógusokból közvetlenül végzett tájékoztatásért természetesen nem szedhető térítési díj); eseti megrendelésre, számítógépes adatbázisból végzett retrospektív keresés; megrendelésre végzett faktografikus szolgáltatás (e körben térítési díj nem szedhető a kézikönyvekből, adattárakból, forráskiadványokból közvetlenül nyújtott tájékoztatásért; különösen nem a magyar kultúrára, a jelenkor társadalmi és gazdasági viszonyaira vonatkozó direkt információszolgáltatásért). c) *Technikai jellegű szolgáltatások*: az a) és b) pont alattiakhoz kapcsolódó vagy önálló megrendelésre készített másolat (xerox, hangzó- és videóanyag) és mikrofilm-technikai szolgáltatás.

A könyvtárak fenti, árbevételt hozó tevékenysége nem veszélyeztetheti a költségvetésből támogatott alapfeladatok maradéktalan ellátását. Az egyes típusok térítési díjának alapja az információs piac kereslet-kínálat viszonya. Ezen belül törekedni kell *intézményi* vonatkozásban arra, hogy a bevételek járuljanak hozzá a könyvtárak műszaki fejlesztéséhez és a sze-

mélyi érdekeltség megteremtéséhez, s biztosítaniuk kell az állami befizetési kötelezettségek teljesítését; a *könyvtárosi kollektívák* vonatkozásában: az árbevételben realizált bértömeg tegye lehetővé – a munka mennyiségével és minőségével arányos – ösztönző díjazást, valamint a vezetők kezdeményező, piackutató, irányító szerepének erősítését.

Az egyes – támogatásra szoruló – rétegek, illetve intézménytípusok számára indokolt az a és c pont alatti szolgáltatások térítési díjából engedményt adni, illetve a díjat elengedni.

Budapest, 1988. július 20.

**Művelődésügyi Minisztérium,
Könyvtári Osztály**

Hírek az IFLA életéről

Az IFLA Journal 1988/3. számának hírvivata alapján

Az IFLA titkársága részletes pénzügyi beszámolót közöl az 1987-es évről. Az összes működési bevétel és kiadás 980 ezer holland forintot tesz ki, s ehhez jönnek még a különféle célokra tett alapítványok, támogatások, illetve az ezek terhére eszközölt kifizetések: például a kutatási programokra és szemináriumokra 350 ezer holland forint (ebből 225 ezer érkezett az UNESCO-tól), a fejlődő országok könyvtárügyét szolgáló Margreet Wijnstroom Alapra 22 ezer, a magprogramokra a nemzeti könyvtáraktól 203 ezer holland forint. Egyébként az UNESCO-val két újabb szerződést írtak alá, az egyik egy tizenöt perces film arról, miképpen kell természeti csapások esetén a könyvtári állományt menteni, a másik egy dokumentum-ellátó rendszer létrehozhatóságának megvizsgálása a Karib-tengeri övezetben.

A végrehajtó bizottság 1988. április 13–14-i ülésén a következő kérdésekkel foglalkozott: az 1988. évi költségvetés, a tagdíjak és a szavazati jogok, a támogató tagság bevezetése, az NCLIS-től (National Commission on Libraries and Information Science – a Könyvtárak és az Információtudomány Országos Bizottsága, USA) és a CIDA-tól (Canadian International Development Agency – Kanadai Nemzetközi Fejlesztési Ügynökség) érkezett anyagi támogatás, az ötödik magprogram, az ALP (Advancement of Librarianship in the Third World – a Harmadik világ könyvtárügyének előmozdítása) megzilárdítása.

A szakmai bizottság 1988. április 11–12-én tartotta ülését. A napirenden lévő ügyek: a szervezeti egységek közötti kommunikációs

kapcsolatok, egyes IFLA dokumentumok spanyolra – immár az IFLA újabb hivatalos nyelvére – való fordítása, a konferenciaeredmények értékelésének módszere, az ALP magprogram, a szervezeti egységek vállalkozásainak finanszírozása a prioritási rend alapján, a soron következő IFLA konferenciához kapcsolódó előszemináriumok (1989, Párizs: a dokumentumokhoz való hozzáférés; 1990, Stockholm: a közművelődési könyvtári politika), az 1986–1991-es középtávú program második kiadása.

A magprogramokat irányító bizottság 1988. április 13-i ülésén az UDT, a PAC, az UAP és az UBCIM program kérdéseivel foglalkozott. Figyelmet érdemel az UDT (Universal Dataflow and Telecommunication – egyetemes adatáramlás és távközlés) két projektje: 1. a National Library of Canada és a British Library Document Supply Centre megvizsgálja egy bemutató megszervezésének lehetőségét, miképpen lenne megvalósítható a könyvtárközi kölcsönzési kérdések számítógéptől számítógéphez való továbbítása emberi közreműködés nélkül, s az újonnan kifejlesztett OSI (Open Systems Interconnection – nyitott rendszerek összeköttetése) és ILL (Interlibrary Loan – nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés) kérélapok felhasználásával; 2. egy munkabizottság felállítása annak megvizsgálására, milyen technikai kérdések és követelmények merülnek fel nemzetközi szinten az OSI kérélapok könyvtárközi kölcsönzési alkalmazásában.

A földrajzi szakkönyvtárak szekciója több projektjének állásáról tudósít: a térképgyűjte-